

การดำเนินงานชุมชนยั่งยืน

Sustainable community operations

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของชุมชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาชุมชนมีลักษณะความเฉพาะของตนเองโดยมีหลักการวิธีการและกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน แนวทางในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้นมุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกับชาวบ้านมากกว่าทำให้ชาวบ้าน การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนโดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีความต่อเนื่องกันเริ่มตั้งแต่การศึกษาชุมชน การให้การศึกษแก่ชุมชน การวางแผนหรือโครงการ การดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่วางไว้และการติดตามประเมินผล การบริหารงานของตำรวจจึงต้องนำรูปแบบของตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงาน ของตำรวจสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นที่พึ่งของประชาชนและชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม และสนับสนุนภารกิจของตำรวจ และทำให้ตำรวจมีความใกล้ชิดกับประชาชน ประชาชนให้ความไว้วางใจ ตำรวจมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนเป็นความร่วมมือกันระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยร่วมกันวางแผนและระดมความคิดเห็นกับประชาชนในชุมชน การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความครอบคลุมทางสังคมวัฒนธรรม และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกชุมชน และบรรลุเป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนคือ ทำให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง อันส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

Abstract

This study aims to study sustainable community operations. Community development has its own unique characteristics with clear principles, methods and processes for operations. The approach to community development work focuses on working together with the villagers rather than making the villagers. Allowing people to participate in operations at every step using a continuous community development process starting with community education. Providing education to the community planning or project Implementation of plans or projects and monitoring and evaluation. Police administration must therefore adopt the form of community police. which is a working style of modern police to be applied to be a refuge for citizens and communities for the public to participate and support the mission of the police and make the police closer to the people People trust More police Community policing operations are a collaboration between the police and the public. By jointly planning and brainstorming ideas with people in the community. Sustainable and balanced community development in all three dimensions is economic growth. Sociocultural coverage and environmental protection For the good quality of life of community members

and achieve the main goal of community development, which is Makes people happy and communities strong which further contributes to sustainable development results.

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs (Sustainable Development Goals) เป็นเป้าหมายการพัฒนาระดับโลก ที่ได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยประเทศสมาชิกได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ในวาระปี พ.ศ. 2565-2569 (UNSDCF) โดยกรอบความร่วมมือฯ ดังกล่าว สหประชาชาติได้ตั้งเป้าหมายให้แก่ประเทศสมาชิกบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน ค.ศ. 2030 โดยมุ่งหวังให้ประเทศสมาชิกก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต โดยมีประเด็นการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้ง 17 เป้าหมายหลัก อันได้แก่ (1) การขจัดความยากจน (2) การขจัดความหิวโหย (3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (4) การมีการศึกษาที่เท่า (5) ความเท่าเทียมทางเพศ (6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (10) ลดความเหลื่อมล้ำ (11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก : Peace and Justice Strong Institutions และ (17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งกรอบความร่วมมือฯ นี้ ได้รับการออกแบบโดยอิงหลักการของสหประชาชาติในการที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หลักสิทธิมนุษยชน หลักความเป้าหมายเสมอภาคทางเพศ หลักความยั่งยืน และหลักภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต ซึ่งหลักการของสหประชาชาตินี้มีความสอดคล้องเป็นอย่างยิ่งกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ของประเทศไทย คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้มีมติเห็นชอบหลักการของแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) ซึ่งประกอบด้วยดำเนินการใน 6 ด้าน ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ โดยสสช. ได้ดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อมโยงระหว่าง 169 เป้าหมายย่อย (Target) ของ SDGs กับ 37 เป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน 23 ฉบับ (แผนระดับที่ 2) และ 140 เป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทฯ เพื่อประมวลความสอดคล้องการกำหนดทิศทางการพัฒนาระดับประเทศกับระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ พบว่าเป้าหมาย SDGs ทั้ง 17 เป้าหมายหลัก และ 169 เป้าหมายย่อย มีความสัมพันธ์สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายระดับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 23 ประเด็น ซึ่งหน่วยงานของรัฐสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำโครงการและแผนระดับที่ 3 ให้สามารถบรรลุได้ทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ได้ในคราวเดียวกันสำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายข้างต้น การที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายตามที่สหประชาชาติได้ตั้งไว้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการดำเนินการทั้ง

ในระดับประเทศ ระดับชุมชนและท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เห็นชอบให้กระทรวงมหาดไทยมี กลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ และมีมติคณะรัฐมนตรี รับทราบผลการประชุม คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบหลักการแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) และเห็นชอบหลักการจัดกลุ่มจังหวัดเป็น 4 ระดับ จำแนกตามระดับการพัฒนา ได้แก่ (1) กลุ่มที่ 1 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ยังขาดความพร้อม และต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วน (2) กลุ่มที่ 2 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีศักยภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนา (3) กลุ่มที่ 3 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะพัฒนา และ (4) กลุ่มที่ 4 เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความเข้มแข็ง และพร้อมขยายผลไปภายนอก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 13 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างยั่งยืน ระเบียบ ก.ต.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดระบบการบริหารการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน พ.ศ.2559 ระเบียบ ตร. ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ.2551 และแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ตำรวจได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจโดยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ในทุกเครือข่าย เปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมมีลักษณะเปิดกว้างเชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส เพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดแก่สังคมและให้ประชาชนอยู่อย่างปลอดภัยดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้หน่วยที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการบริหารงานตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญา แนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม คือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มี สมรรถภาพ เป็นผู้ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ เพื่อทำงานร่วมกันกับ ประชาชนและชุมชนในการที่นำพาไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน นั่นคือการที่คนในชุมชน มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน รายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ในบทที่ 5 นี้ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน ความหมาย

ของการพัฒนา ชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน ลักษณะของการพัฒนาชุมชน องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน วิธีการพัฒนาชุมชน การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน รวมถึงบทบาทและคุณสมบัติของนักพัฒนาในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาชุมชนบางยี่ขันเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ประกอบด้วย 13 ชุมชน ตำรวจเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการป้องกันภัยจากปัญหาอาชญากรรมด้านต่าง ๆ เป็นภารกิจหลักของตำรวจ แต่การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพนั้นตำรวจไม่สามารถดำเนินการเองได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนหรือชุมชน โดยตำรวจต้องเข้าไปดำเนินการสร้างแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชน การสร้างประชาคมหรือสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมซึ่งตำรวจต้องเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินงานตามสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ปัญหาในสังคมที่ตำรวจอยู่ตำรวจต้องป้องกันและปราบปราม อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน เป็นต้น สถานีตำรวจถือเป็นหน่วยงานแรกที่จะต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ของสังคมซึ่งตำรวจต้องเข้าไปประจันเหตุหรือป้องกันภัยจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน การสืบสวน การจับกุมผู้กระทำความผิดที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้หมดไปจากสังคมได้

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการดำเนินงานของชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน (Community Development) เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนเกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชนถ้าหากประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มก็ใช้เทคนิควิธีการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้นเพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง และยังเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและภาคเอกชนหรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นเช่นเศรษฐกิจการศึกษาเรียนรู้สุขภาพอนามัยวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการธำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิมคือภูมิปัญญาระบบนิเวศความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรมประเพณีขนบธรรมเนียมชาติพันธุ์ศาสนาและภาษาอีกด้วย การพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการคือ

1. การพัฒนาคนให้มีความสุขคือให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีคุณธรรมมีความสุขเพราะในการพัฒนาชุมชนนั้นต้องยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนทั้งเป็นผู้ดำเนินงานเป็นผู้ได้รับผลที่เกิดขึ้นและผู้สืบทอดงานพัฒนาไม่ให้เป็นสิ้นสุดคนจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดหรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาคนให้มีความรู้คุณธรรมและมีความสุข

1.1 การพัฒนาคนให้มีความรู้คือทำให้คนมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวมีความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเฉลี่ยฉลาดมีวิสัยทัศน์สุขภาพดีบุคลิกภาพดีสามารถพึ่งตนเองได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

1.2 การพัฒนาคนให้มีความรู้คือทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิดการพูดและการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเช่นการละเว้นอบายมุขขยันหมั่นเพียรซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรมเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเอื้ออาทรต่อผู้อื่นรู้จักความพอเพียงในสิ่งต่างๆมีความอดทนสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤติชั่ว

1.3 การพัฒนาคนให้มีความสุขคือการทำให้คนมีความสุขสงบมีจิตใจดีงามสงบเยือกเย็นมั่นคงผ่องใสไม่มีความเครียดมีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียงรู้จักประมาณและเข้าถึงสัจธรรมของชีวิตมองโลกในแง่ดีปรับตัวให้เข้ากับการปฏิรูปสิ่งต่างๆได้เป็นต้นการทำให้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมีความพร้อมในการพัฒนาและการสร้างเสริมคนให้มีความรู้จริยธรรมตามแนวทางศาสนาของแต่ละคนรวมไปถึงการสร้างคนให้มีความสุขนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับต่อไป

2. การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้และมีความสุขคือการทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันมารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่างด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกันภายในระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะการรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็กๆกระจายกันได้แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กรชุมชน (Community Organization) และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆขึ้น (Community Network) ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกันซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันในแนวตั้งด้วยความสัมพันธ์แล้วก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้นโดยชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะดังนี้

2.1 มีจิตสำนึกชุมชนคือสมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชนมีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบปัญหาต่างๆร่วมกับบุคคลอื่นๆอย่างเท่าเทียมกันและสมานฉันท์ยอมรับในศักยภาพของกันและกันยอมรับในความหลากหลายของสมาชิกเป็นต้น

2.2 มีจิตวิญญาณชุมชนคือสมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชนอุทิศตนเพื่อชุมชนหวงแหนชุมชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันเช่นศาสนาเครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆความมีจิตวิญญาณชุมชนทำให้เกิดความยินดีมีความสุขมุ่งมั่นและเกิดพลังอย่างมหาศาลเป็นพลังที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุขร่วมกันจิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการมีจิตสำนึกของชุมชนทำให้สมาชิกของชุมชนมีจิตใจแข็งแกร่งมีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

2.3 เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้คือการที่สมาชิกร่วมกันเรียนรู้หรือเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มุ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองที่เป็นผลจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกันนับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดร่วมกันและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนร่วมกันไม่ใช่การดำเนินงานโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2.4 มีองค์กรชุมชนเข้มแข็งคือสมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชนผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มและองค์กรเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอันเป็นผลของการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่แบบต่างคนต่างทำ

2.5 มีการจัดการชุมชนที่ดีคือสมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองกลุ่มและชุมชน ดำเนินการวางแผนจัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 มีเครือข่ายชุมชนคือมีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็งร่วมกันเรียนรู้และพัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ

2.7 มีภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership) ผู้นำในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียวพร้อมที่จะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่นผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชนสามารถเชื่อมประสานสมาชิกกลุ่มและองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.8 เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้คือสมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมทั้งในยามปกติและเมื่อประสบกับภาวะวิกฤติต่างๆ ทำให้สามารถดำรงรักษาชุมชนเอาไว้ได้

2.9 เป็นชุมชนสงบสุขชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีคุณธรรมและมีความสุขเมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้สงบสุขแล้วชุมชนก็มีความเข้มแข็งไม่เปราะเปราะผู้อื่นบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

2.10 เป็นชุมชนที่ยั่งยืนชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่างๆ ให้หมดสิ้นไปแต่จะดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนไว้ได้แล้วสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไม่ล่มสลายโดยง่าย

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยมีปรัชญาแนวความคิดหลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิมคือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้านเพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่างๆ ของตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์เพื่อทำงานร่วมกันกับประชาชนและชุมชนในการที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา

ชุมชนนั้นคือการที่คนในชุมชนมีความสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดีชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (วรรณภา คຸ້ຍແະ
และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2564)

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ สมาชิกใน
ชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกลุ่มหรือชุมชนมีมากขึ้น เกิดมีผู้นำ ผู้ตาม ผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง
เพิ่มมากขึ้น มีกลุ่มที่เจริญกว่าและกลุ่มผู้ต่อยกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดมีกลุ่มในลักษณะที่ สัมพันธ์กันมากขึ้น จึงทำให้
ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย จึง
ทำให้เกิดมีแนวความคิดในการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูล
ฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนใน ท้องถิ่น
จะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง หาก เกิน
ความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควร เช่น ความช่วยเหลือด้านวิชาการ งบประมาณ เป็นต้น
ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ โดยมี วัตถุประสงค์ว่า จะช่วยเหลือให้
ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจ แก้ไขได้โดยวิธี
ใดวิธีหนึ่งหรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
และเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของ ชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่า
ปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วย วิธีการต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น การ
ยกระดับการครองชีพของประชาชน จะต้องพัฒนาทางด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การ
วางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหของ ชุมชนจึงต้องหียบยกปัญหาของชุมชนนั้นมา
พิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะ เกี่ยวกันหรือกระทบไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลาย
ปัญหาเสมอ ดังนั้นโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด ขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถแก้ไข
ปัญหาต่าง ๆ ได้หลายปัญหา

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบทโดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับ
นโยบายการพัฒนาประเทศ การสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุกำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของ
ท้องถิ่นใดเป็นเอกเทศ ปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจาก
รัฐบาล เท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักพัฒนา สามารถ
ทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำงานจะต้อง มีความเข้าใจใน
แนวความคิดในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่าง ถูกต้องและมี
ประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังจำเป็นต้องพิจารณาแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a Most Important) การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นใน ศักยภาพหรือ
พลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนา หรือการเสื่อมถอยของ

ชุมชนขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนาด้วย การพัฒนาคนให้มี ศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการ ดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดี มีความ พร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คน ในชุมชนได้ เข้ามาศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วม รับผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชนและ เพื่อประชาชนนั่นเอง

3. การพึ่งตนเองของชุมชน (Self-Reliance) จากแนวความคิดที่เชื่อในศักยภาพและพลัง ความสามารถของชุมชน แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่า การเสริมสร้างขีด ความสามารถของ ประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถ สร้างชุมชนให้มีความ เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

4. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการ สำคัญ ประการหนึ่ง คือต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากขึ้นและให้ได้มากที่สุด โดยมีรัฐเป็นผู้ คอยให้การ ช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ ที่เหมาะสม

5. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า (Community Natural Resources Utiliz) ผลประโยชน์ใน การพัฒนาชุมชนโดยอ้อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้นจึงต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของ ชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ในการ พัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละ ชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร เพื่อพัฒนาชุมชน ของตนเองเช่นเดียวกัน

6. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Initiative) แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในสิทธิ เสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนโดยประชาชนเป็น ผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็น ผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอก ชุมชนอื่น ๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิด ดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่ คนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า “คิดเป็นทำเป็น” จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและ ดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

7. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) จากความเชื่อข้อที่ว่า คนมีศักยภาพและ ความสามารถในการ พัฒนา แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีด ความสามารถของประชาชนและ ชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและ พึ่งตนเองได้ตามความต้องการของชุมชนเอง

8. ขีดความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล (Community and Government) การ พัฒนาชุมชน มุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีด ความสามารถจำกัด ทั้งด้าน บุคลากร งบประมาณและระบบการบริหาร ส่วนชุมชนก็มีขีดจำกัดในเรื่อง ความไม่พร้อมของคนและ ทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของ

ชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเอง ให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐบาลก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้ จะต้องได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

9. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co-Operation Between) การพัฒนาชุมชน จะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใด รับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัด ไม่สามารถ ดำเนินงานพัฒนา ชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนวมาแล้ว การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและ ประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บน พื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วม ของประชาชนและการสนับสนุน ส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสมเป็นสำคัญ

10. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) การพัฒนาชุมชนจะต้อง ดำเนินการไป พร้อม ๆ กัน หลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการ พัฒนาชุมชนมีหลาย กิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อ การประหยัดแรงงาน งบประมาณและเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องประสานงานกับ คน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และงบประมาณจึงจะประสบผลสำเร็จ

11. ความสมดุลในการพัฒนา (Development as Equality) การพัฒนาชุมชนต้อง ดำเนินการไป พร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้อง กันอย่างใกล้ชิด จึง ต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคน กับสิ่งแวดล้อม ความสมดุล ระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการด้านพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น กับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

12. การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) คือมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ ประชาชนทุก เพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เน้นให้รู้จักตัวเอง รู้จักโลกและ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน กับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ อันก่อให้เกิด ปัญญาเพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาคชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งจะ ทำให้มีความสามารถปรับตัวอยู่ในชุมชน และสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ การนำเสนอแนวคิด การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) เป็นผล จากการนำเสนอรายงานขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้ นำเสนอไว้ว่า มนุษย์แต่ละคนจะต้อง อยู่ในภาวะแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเขา ฉะนั้นแนวความคิดของ การศึกษาภาคชีวิตจึงเปรียบ เหมือนกุญแจดอกสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนที่เป็น กระบวนการเรียนรู้บนฐานของการทำความเข้าใจชีวิต จึงนับได้ ว่าเป็นการศึกษาภาคชีวิตและเป็นการศึกษาที่ มีความต่อเนื่องกันไปตราบเท่าอายุขัยของแต่ละบุคคล นั้นแสดงว่าการพัฒนาชุมชนนั้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่จะ หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความต้องการและ สถานการณ์ของชุมชน

13. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการและเป็นกระบวนการทางสังคม ดังนี้

13.1 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือมีการดำเนินงานสัมพันธ์ อย่างเป็นขั้นตอน ต่อเนื่องกันเป็นลำดับและจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

13.2 การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) เพื่อพัฒนาคน กลุ่มและองค์กร ด้วยการให้การศึกษารวมและการจัดระเบียบสังคม จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ ดำเนินการให้ชัดเจน

13.3 การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) คือมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า โดยเน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

13.4 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Movement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแพร่ระบาดของทางอารมณ์อันก่อให้เกิดพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชน จึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นเร้าให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉื่อยชาหรือ ท้อถอย แต่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

หลักการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดพื้นฐานและปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่ได้นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น ได้ถูก นำมาใช้ในการกำหนดให้เป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (1960) ได้กำหนดหลักการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความ ต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน จากการริเริ่มของประชาชนและเริ่มจากโครงการง่ายไปสู่ โครงการที่ยากขึ้นตามลำดับ

2. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนในชุมชน ที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆ

4. จะต้องมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่

5. ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน

6. ต้องยอมรับสตรีและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน

8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกระดับ

9. สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน อาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

กรมการพัฒนาชุมชนได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่าจะต้องยึดหลักที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อ แก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักที่สำคัญว่าต้อง สนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของ ความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

หลักการพัฒนาชุมชนที่นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในประเทศไทย นอกจากยึดถือหลักการ พัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาติแล้ว ยังได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของ สังคมไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนคือ ร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วม แก้ปัญหา ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนาทั้งในรูปของบุคคลกลุ่มและองค์กร อย่างแท้จริงและด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเองเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและเจ้าของงานพัฒนาชุมชน (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือการ พึ่งตนเองของชุมชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคน ทรัพยากรและทุนต่างๆ ของชุมชนด้วยการพัฒนาให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้รู้สภาพที่แท้จริงในชุมชนมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มากกว่าผู้อื่น และต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนานกว่าผู้อื่น การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่ง ภาระของรัฐบาลทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและ ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นแหล่งฝึกพลังความรู้ความสามารถของชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังใน การพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ สนับสนุนส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการพึ่งตนเองของประชาชนที่กล่าวมาแล้วให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปอีกด้วยกลุ่มและองค์กรยังช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความล้มเหลว เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสบปัญหาและไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาแต่กลุ่มและองค์กรยังคงมีอยู่สามารถดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้อีก

4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ยอมรับในหลักการของระบอบประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน ทั้งผู้นำเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้งและการเลือกตั้ง ให้เป็นผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานการพัฒนาชุมชนได้ดีและเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

5. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบอบประชาธิปไตยกับ ปรัชญา และแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการเดียวกัน กล่าวคือ การให้ประชาชนมีสิทธิ อิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นหลัก ประชาธิปไตยในการ ดำเนินงาน คือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนในชุมชนด้วยความสมัครใจไม่ใช้ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียง ช่างมากตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบบพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกัน มีความสำคัญทัดเทียมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา อย่างเท่าเทียมกัน

6. หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่มและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้การประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญทั้งการประสานพื้นที่ ประสานคน ประสานหน่วยงาน ประสานเงิน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสาน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง การประสานงานช่วยแบ่งเบา ภาระหน้าที่รับผิดชอบและ สร้างความร่วมมือ รับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน งบประมาณ ทรัพยากร เวลา ทำให้การพัฒนาชุมชน ประสบความสำเร็จด้วยดี

7. หลักการจัดการชุมชน คือให้ผู้นำและคนในชุมชน เรียนรู้ในหลักการบริหารจัดการชุมชน ของตน ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชน สามารถศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและ โครงการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลสรุปบทเรียน ในการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง สามารถ พัฒนาระบบการบริหารและจัดการชุมชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชุมชน

8. หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เป็น เอกภาพ เพื่อสร้างศักยภาพหรือพลังในการพัฒนา ทำให้การพัฒนามีเป้าหมายร่วมกัน ดำเนินไปใน ทิศทางเดียวกัน ประสบความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

9. หลักการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบ ต่าง ๆ ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชน มีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กัน การพัฒนา ส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

10. หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อม ทาง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมและชุมชนดำรงอยู่ ได้อย่าง มั่นคงถาวรหรือยั่งยืนไม่ล่มสลายไปได้ง่าย

11. หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ ทั้งที่ เป็น

วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรม บางอย่างเป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือเกิดจากสมาชิกในชุมชนเอง วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการ พัฒนาชนบทมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือหรือถูกต่อต้านจาก ประชาชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใดและจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสอดคล้อง หรือความขัดแย้งกับวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ

12. หลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน คือการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในชุมชน ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จาก ภายนอกชุมชน ทำให้สามารถสรุปบทเรียนสร้างบทเรียนรับความรู้ใหม่ได้พร้อม ๆ กัน และมีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและนำไปสู่การตัดสินใจ ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

13. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แล้ว การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย เพราะทำให้ ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชน อื่น ๆ ทำให้ชุมชนมีพลังหรือศักยภาพมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางเป็นองค์ความรู้ ใหม่มากขึ้น เกิดความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

14. หลักการขยายผล โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในชุมชน ใดชุมชนหนึ่งถือเป็นองค์ความรู้ของชุมชนนั้น ควรนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อเป็น แนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน เพราะความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนจะสร้างขวัญ กำลังใจ ความศรัทธาเชื่อมั่น ไม่ทอดทิ้งในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การขยายผลจะทำให้การ พัฒนาชุมชนแผ่ขยายไปได้อย่างรวดเร็วและการสร้างเครือข่ายจะทำให้เกิดพลัง ประสบความสำเร็จ ในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

15. หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้ ประชาชน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่พลังหรือศักยภาพของประชาชนและชุมชนนั้นมี ขีดจำกัด กล่าวคือมีเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถระดมมาใช้ได้อีกต่อไป การสนับสนุน ช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการ ช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป หลักการ สมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลและองค์กรเอกชนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนให้ประชาชนอีกทางหนึ่ง (ศุภินันท์กรย์ ระวังวงศา และนภพร เชื้อขำ, 2566)

หลักการสำคัญของตำรวจชุมชนที่ใช้ในประเทศไทย

หลักการของตำรวจชุมชนเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงกลยุทธ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันและควบคุมอาชญากรรม เพื่อลดความหวาดกลัวภัยอันตรายที่เกิดขึ้นของชุมชน และลดความไม่มั่งคั่งของชุมชน หลักการของตำรวจชุมชนเป็นทั้งปรัชญาและแนวทางปฏิบัติงานของตำรวจสมัยใหม่ ซึ่งมีหลักการใหญ่อยู่ 2 ประการ คือ 1) ตำรวจเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนเข้าถึงพื้นที่หรือเกาะติดพื้นที่ 2) ตำรวจต้องเป็นผู้นำชุมชนและร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นต้นเหตุของการเกิดอาชญากรรม และแก้ไขความไม่เป็น

ระเบียบในชุมชนดังนั้น หลักการสำคัญของตำรวจชุมชนทั้ง 2 ประการ จึงเป็นแนวคิดหลักในการปฏิบัติงานของตำรวจสมัยใหม่อีก 10 ประการ คือ

1. การนำหลักการตำรวจชุมชนมาเป็นแนวคิดหรือยุทธศาสตร์หลักในการทำงาน (Core Strategy) ที่ตำรวจทุกคนต้องใช้เป็นหลักในการทำงาน เริ่มตั้งแต่หัวหน้าหน่วยหรือผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นจนถึง ตำรวจทุกฝ่าย

2. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralized) ตำรวจต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ เช่น ตำรวจสายตรวจตำบล หรือตำรวจสายตรวจที่รับผิดชอบพื้นที่ที่ต้องได้รับการกระจายอำนาจหรือมีอำนาจในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน ปัจจุบันหน่วยงานตำรวจของไทยได้กระจายอำนาจให้หัวหน้าสถานีตำรวจ เช่น การสังคดี การปล่อยชั่วคราว การอนุมัติให้ข้าราชการตำรวจเดินทางไปราชการ เป็นต้น

3. หลักการกระจายความรับผิดชอบให้ตำรวจแต่ละพื้นที่ (Fixed Geographic & Accountability) ให้ตำรวจรับผิดชอบพื้นที่จนชาวบ้านคุ้นเคย ชาวบ้านมีความไว้วางใจไม่เห็นตำรวจเป็นคนแปลกหน้า ของชุมชน

4. หลักการใช้พลังความร่วมมือของประชาชนและอาสาสมัคร (Volunteers) ชุมชนใดมีการจัดตั้งอาสาสมัครไว้แล้ว ตำรวจมีหน้าที่เข้าไปประสานงาน ชุมชนใดยังไม่มีอาสาสมัคร ตำรวจสามารถเข้าไปจัดตั้งเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลืองานป้องกันอาชญากรรม เช่น อาสาสมัครจราจร อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพ.ป.ร.) และลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

5. หลักการใช้ผู้สนับสนุน (Enhancer) ตำรวจต้องแสวงหาความร่วมมือในการสนับสนุนงานตำรวจจากชุมชนในพื้นที่ไม่เฉพาะแต่งานป้องกันอาชญากรรมเท่านั้น ตำรวจชุมชนต้องแสวงหาการสนับสนุนจากการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานของชุมชนมาช่วยเหลืองานตำรวจ เช่น การให้ประชาชนเป็นอาสาสมัครแจ้งข่าวเว็บไซต์ลามก การให้ประชาชนเป็นอาสาสมัครช่วยรับโทรศัพท์ที่ศูนย์วิทยุ การให้ประชาชนเป็นอาสาสมัคร ลงข้อมูลสถิติคดี การจัดคณะกรรมการหาทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม หรือรับการสนับสนุนงบประมาณ จากชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลืองานตำรวจด้านต่าง ๆ

6. หลักการบังคับใช้กฎหมายถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาชุมชน (Law Enforcement) งานตำรวจชุมชนยังถือว่าการสืบสวนจับกุมคนร้ายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การจับกุมคนร้ายถือเป็นการแก้ไขปัญหาในอันดับแรก ขณะเดียวกันตำรวจมีหน้าที่ในการรักษาสมดุลระหว่าง การบังคับใช้กฎหมายกับความร่วมมือในการแก้ไขต้นเหตุของปัญหาอาชญากรรม หรือความไม่เป็นระเบียบ ของชุมชน

7. หลักการเน้นป้องกันอาชญากรรมมากกว่ารอให้เกิดเหตุ (Proactive Crime Prevention) ตำรวจชุมชน มุ่งเน้นไปยังการป้องกันมากกว่าการรอให้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้วจึงไปติดตามจับกุมผู้กระทำผิด เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมส่วนใหญ่ของตำรวจที่ทำงานร่วมกับชุมชน คือ การสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการป้องกันอาชญากรรม โดยตำรวจชุมชนใช้เทคนิคในการแก้ไขปัญหา การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม เช่น การจัดระบบเพื่อนบ้านเตือนภัย หรือการจัดสายตรวจประชาชน โดยมีเป้าหมายมุ่งป้องกันภัยจากปัญหาอาชญากรรมของประชาชนในชุมชน

8. หลักการใช้เทคนิคในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) โดยสำรวจและชุมชน รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ต้องประสานงานร่วมกันทำงาน เพื่อพิจารณาถึงต้นเหตุของปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน (Scanning) แล้วนำไปวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Analysis) แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Response) ดำเนินการแก้ไขปัญหาแล้วประเมินผล (Assessment) เทคนิคการแก้ไขปัญหาในระบบนี้ เป็นการระดมความร่วมมือระหว่างตำรวจกับชุมชน

9. การเป็นหุ้นส่วนและสร้างความร่วมมือระหว่างตำรวจและชุมชน (Partnership) เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเป็นหุ้นส่วนของตำรวจในการร่วมรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมหรือปัญหาความไม่เป็นระเบียบในชุมชน ตำรวจและประชาชนต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

10. ตำรวจต้องบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Integration) ในการบังคับใช้กฎหมายหรือแก้ไขปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน โดยเฉพาะการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา ไม่ใช่ตำรวจมีแต่การจับกุมคนร้าย แต่ตำรวจจะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นด้วย (เกษียร วรศิริ และคณะ, 2550, น. 15-17)

ทั้งนี้ หลักการตำรวจชุมชน ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิดและกลยุทธ์ขององค์กรตำรวจในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เพราะได้มีนักวิชาการที่ได้เดินทางไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาได้นำแนวคิด ตำรวจชุมชนมาเผยแพร่ในประเทศไทย องค์กรตำรวจของประเทศไทยได้พัฒนางานด้านนี้มาโดยตลอด เพราะอิทธิพลของวิทยาการสมัยใหม่และความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อปรับตัวให้ตำรวจสามารถรับมือ กับปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ แนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลังมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection) โดยเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับโลกสร้างขึ้นจากความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษก่อนหน้านี้ เริ่มขึ้นในพ.ศ. 2543 และสิ้นสุดลงในพ.ศ.2558 โดยเป้าหมายส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นเรื่องขจัดปัญหาความหิวโหย ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การไม่รู้หนังสือ ความเจ็บป่วยและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมประเด็นดังนี้

1. เป้าหมายทางสังคม การพัฒนาชุมชนต้องเข้าใจรูปแบบของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ
2. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ต้องเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวต้องนำปัญหาจากผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจมาพิจารณาด้วย
3. เป้าหมายทางสิ่งแวดล้อม ต้องเข้าใจผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาชุมชนนั้น

ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษโดยส่วนใหญ่ โดยใช้แนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นแนวทางให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเพิ่มศักยภาพของประชาชนและชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการต่าง ๆ ที่สนับสนุน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความพยายามในการจัดการกับความยั่งยืนในประเทศไทยเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การปกป้องสิ่งแวดล้อมและความต้องการของมนุษย์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นไปตามหลักการสำคัญของวาระ 2573 และสามารถใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของโลกได้ โดยยึดกรอบการพัฒนาประเทศภายใต้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองการบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติบนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) (Office Of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2017) และในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ในลำดับที่ 55 จาก 157 ประเทศในดัชนีที่จัดตั้งขึ้น “เพื่อให้แต่ละประเทศตรวจสอบได้ว่ายืนอยู่ที่จุดใดในเรื่องที่ปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน” จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างมุ่งมั่นและเพิ่มการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นสำหรับประเทศไทยที่จะบรรลุความก้าวหน้าในทุกเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Open Development Thailand, 2565)

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันในประเด็นหลัก 3 มิติ คือ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งต่อความมั่นคง ยั่งยืนไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป สำหรับประเทศไทยบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมีหัวใจหลักอยู่ที่การพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำเป็นต้องดำเนินการด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นเพื่อที่จะสามารถบรรลุความก้าวหน้าได้ครบในทุกเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

บทสรุป

การพัฒนาชุมชนมีลักษณะความเฉพาะของตนเองโดยมีหลักการ วิธีการและกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน แนวทางในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้น มุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกันกับ ชาวบ้านมากกว่าทำให้ชาวบ้าน นั้นหมายความว่าถึงการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานในทุกขั้นตอน โดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีความต่อเนื่องกัน เริ่มตั้งแต่การศึกษา ชุมชน การให้การศึกษแก่ชุมชน การวางแผนหรือโครงการ การดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ ที่วางไว้และการติดตามประเมินผล ในท้ายที่สุดแล้วประชาชนจะเป็นเจ้าของผลงานด้วยตัวเอง ซึ่งจะ ก่อให้เกิดความรักและความหวงแหนในผลงานของตนเองที่เกิดขึ้น จึงสอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชนที่เชื่อมั่นในศักยภาพของคนและให้คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนา สังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้จะช่วย สนับสนุนและส่งเสริมให้งานพัฒนาชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดีและประสบความสำเร็จตาม ต้องการ

การเข้าปฏิบัติงานของตำรวจชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมายเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ดำเนินงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้กับหมู่บ้านและชุมชนในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม การ

ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร การให้บริการด้านสุขภาพของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่และเพื่อให้การปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์และงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดผลเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความครอบคลุมทางสังคมวัฒนธรรม และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกชุมชน และบรรลุเป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนคือ ทำให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง อันส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปสู่คนรุ่นต่อไปในอนาคตนั้น การพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนต้องเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชน การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนต้องเข้าใจรูปแบบของชุมชน และการพัฒนาทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนต้องตระหนักถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะมีต่อชุมชน ทั้งนี้การจะบรรลุผลการพัฒนาสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้ง 3 มิติจำเป็นต้องพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ให้ประชาชนหรือสมาชิกชุมชนเข้าถึงข้อมูล เข้าใจปัญหา รู้จักทุนชุมชนของตน และแสดงความต้องการของชุมชนได้ในแต่ละขั้นตอนการพัฒนา ตระหนักถึงการเป็นเจ้าของชุมชน เจ้าของปัญหา ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมลงมือทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนานั้นได้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดส่งต่อชุมชนที่สมาชิกร่วมกันพัฒนาสู่คนรุ่นต่อไป

อ้างอิง

- แนวทางการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สืบค้น 6 มกราคม 2566 จาก https://onedrive.live.com/?authkey=%21AF5PLQYxNO_6Wq0&cid=2C3BDC9AE4D97213&id=2C3BDC9AE4D97213%21562&parId=root&o=OneUp
- วรรณภา คัญและกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). ชีววิถี : การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. Journal of Roi Kaensarn Academi. 6(11), 273-287.
- ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ และนภพร เชื้อข้า. (2566). การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม : การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 7(1), 290-306.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). แผนปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สืบค้น 6 มกราคม 2566 <http://www.jaray.police.go.th/2014/pdf/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566). ตำรวจชุมชน. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้น 6 มกราคม 2566 จาก <http://www.parliament.go.th/library>
- องค์การสหประชาชาติ. (1960). Thailand and the United Nations (1945-1957).

Open Development Thailand. (2565). Sustainable Development Goals. Retrieved from [https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/sustainable development-goals/#SustainableDevelopmentGoals](https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/sustainable-development-goals/#SustainableDevelopmentGoals) [2022, 22 Dec.]